

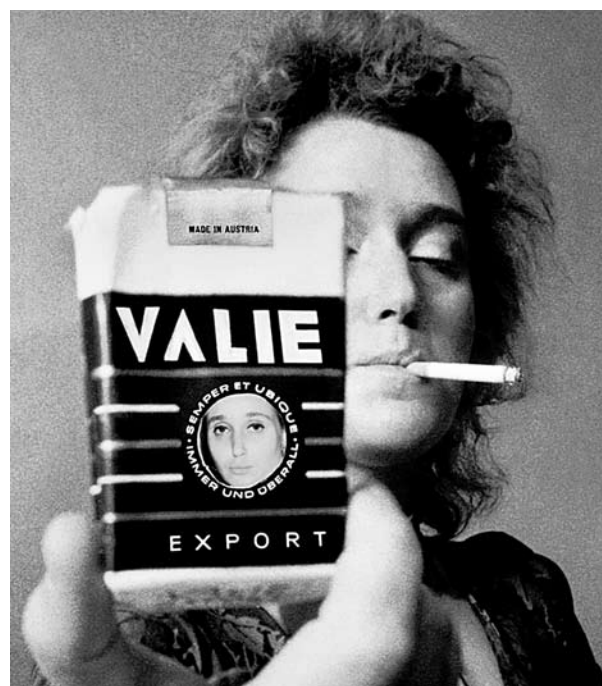
Mocītais ķermenis, dubultais “Es”

The tormented body, the double “I”

VALIE EXPORT. Archive. 29.10.2011.–22.01.2012. Kunsthau Bregenz

Barbara Feslere / Barbara Fässler

Māksliniece / Artist

VALIE EXPORT
Foto no publicitātes materiāliem /
Publicity photos

VALIE EXPORT is everywhere: she speaks to us, she captivates us with her intensive gaze, she takes a man moving on four legs for a walk through the streets on a leash, she sits with her naked genitals and wild hair on a chair and threatens us with a Kalashnikov, she performs a poem with her hands and she challenges us to a virtual Ping-Pong match. “VALIE EXPORT” is a pseudonym, a construction, a label: that’s understandable through the stamp with her circled name that brands all the artist’s documents, to give them – ironically – a validity seal for posterity. “VALIE EXPORT” is the artistic alter ego, the mirrored “I” of Waltraud Lehner, who first saw the light of day in 1940 in Linz.

The show at Kunsthau Bregenz with the meaningful title *Archive* expands the whole artistic creation of the Austrian conceptual artist over the three square-shaped floors in the Zumthor-Cube. The never-ending ice-cold concrete stairs lead us to the space, where the archive of the artist has been opened for the first time to the public. In more than fifty white display cabinets one can marvel at the incredibly productive work of the Linzer artist, since their genesis, in a huge mass of conceptional papers, sketches and photographs. The observers dive into a sort of “full-immersion”, into the mental universe of one of the undoubtedly most important conceptual and performance artists of the 20th century, to participate in the production process, to have a look into the construction of a never-ending thought- and visual translation system.

On the second floor, the exhibition passes over to photo series and a space-filling installation, while on the last floor we are totally overwhelmed by the mass of video and film installations, in such a way that we become incapable of deciding in which direction to look first. The pieces of art on the second and third floor are visibly realisations of the conceptional ideas displayed in the showcases on the first floor, a fact which provokes a question about the possibility of deeper investigation: the red thread must be found again and again, which means the artworks have to be connected mentally in a laborious way with their corresponding concepts, seen before on the other level. The decision to classify the spaces corresponding to the categories of the documents they contain can be interpreted that priority was given to the aesthetics instead of sustaining the understanding process of contents and concepts. Of course, it looks “cleaner” if all the white showcases are set out on the same floor and all the film projections on the other. But they could have thought to show every topic and each piece of art from the beginning of its generating process, through sketches and texts, until its realisation, one next to the other: in that way, the public would have been accompanied

VALIE EXPORT ir visur – viņa runā ar mums, valdzina mūs ar savu dziļo acu skatienu, izved suņa saitē piesietu, četrpārus nometušos vīrieti pastaigā pa ielām, ar atkailinātām ģenitālijām un nevaldāmu matu ērkuli sēž uz krēsla un draud mums ar kalašņikovu, deklamē dzeju ar rokām un izaicina mūs uz virtuālu galda tenisa spēli. VALIE EXPORT ir pseidonīms, konstrukcija un etiķete – tā liek noprast nospiedums ar šo nosaukumu. Ar to tiek apzīmēti visi mākslinieces dokumenti, tādējādi (ironiskā kārtā) ar spiedogu apstiprinot to derīgumu nākamībai. VALIE EXPORT ir 1940. gadā Lincā dzimušās Valtraudas Lēneres (*Waltraud Lehner*) mākslinieciskais *alter ego*, viņas “Es” spoguļattēls.

Bregencas mākslas nama (*Kunsthau Bregenz*) izstādē ar nozīmīgo nosaukumu “Arhīvs” ir ietverta visa austriešu konceptuālās mākslinieces daiļrade – izkārtota kubveida ēkas *Zumthor* trijos stāvos. Nebeidzamās ledusaukstās kāpnes ved uz pirmo telpu, kurā pirmoreiz ir publiski pieejams viss VALIE EXPORT arhīvs. Vairāk nekā

piecdesmit baltās vitrīnās redzams un apbrīnojams neticami ražīgais Lincas mākslinieces darbs daudzu konceptuālu uzmetumu, skiču un fotogrāfiju veidā. Tas dod iespēju skatītājiem ienirt par vienu no svarīgākajām 20. gadsimta konceptuālās un performanču mākslas pārstāvēm uzskatītās mākslinieces prāta visumā. Tas ļauj arī piedalīties viņas jaunrades procesā un gūt pārskatu par to, kā pastāvīgi attīstās viņas domāšana un vizuālās realizācijas sistēma.

Izstādes otrajā stāvā izstādīta fotogrāfiju sērija un telpu aizpilda instalācija, savukārt pēdējā stāvā apmeklētājs pilnībā nonāk neskaitāmu video un filmu instalāciju varā – viņš vairs nevar izšķirties, kurā virzienā lūkoties vispirms. Mākslas darbi otrajā un trešajā stāvā acīmredzot ir pirmā stāva vitrīnās izvietoto koncepciju realizācija, un šis fakts rada jautājumu par turpmāko iedziļināšanos – sarkanais pavediens ir jāatrod arvien no jauna, un tas nozīmē, ka piepūloties jāveido garīgā saikne starp šiem darbiem un to atbilstīgajām koncepcijām, kas redzētas pirmajā stāvā. Lēmumu klasificēt trīs telpas atbilstīgi tajās izstādīto dokumentu kategorijām var skaidrot tā, ka satura un koncepcijas izpratnes procesā priekšroka dota estētikai. Visu balto vitrīnu novietošana vienā telpā un visu filmu projekciju – otrā, protams, izskatās “tūrāk”. No otras puses, katru tēmu un katru mākslas darbu varētu parādīt, līdztekus ietverot gan tā radīšanas procesus, gan skices un tekstus, gan īstenošanu, tādējādi palīdzot apmeklētājiem izprast attiecīgo tēmu vai mākslas darbu. Labi pazīstamā dilemma, pretnostatot estētiku un didaktiku, kā arī skaistumu un izpratni, šajā gadījumā droši vien beidzās ar izšķiršanos par labu telpas estētikai, nevis satura skaidrībai. Tādēļ VALIE EXPORT arhīva dārgumus, kas apmeklētājiem pieejami pirmoreiz, iespējams, nevar pilnībā izpētīt un mākslas darbu interpretēšana drīzāk tiek apgrūtināta.

Jo ilgāku laiku apmeklētājs izstādē pavada, atklājot sarežģītus jautājumus, ko māksliniece pēta jau piecdesmit gadus, jo skaidrāk var apjaust, ka pseidonīma radīšana ir viņas mākslinieciskās stratēģijas nepieciešams aspekts. VALIE EXPORT vairs nenozīmē tikai indivīdu Valtraudu Lēneri, bet gan universālu sievieti, viņa iemieso sievietes dzimumu kā tādu. Mākslinieces ķermenis kļūst par metaforu visu sievietes iekšējam un ārējam stāvoklim, varas nepietiekamībai un sociālajam statusam. Integrējot savu ķermeni mākslas darba vidē, VALIE EXPORT pārtulko politiskos mehānismus un dzimumspecifisko *status quo* jēgpilnos, vienkāršos un skaidros attēlos. Ar šādu “attīrītu” tēlojumu starpniecību māksliniece vērsās pret pastāvošajām parādībām, vienlaikus izvairoties krist šauru ideoloģiju valgos vai saglabāt nemainīgu garīgo attieksmi. Gluži pretēji. Salīdzinājumā ar citiem aktīvistiem VALIE EXPORT lielākais nopelns nepāšaubāmi ir viņas neizmērojamā izsmalcinātā humora izjūta un pašironija, tādēļ, lai gan darbos skarti visai nopietni temati, tiem piemīt ģeniāla nepiespiestība.

Pasaules slavu ieguvis 1969. gada performancē “Akcijas bikses: Ģenitālā panika” (*Aktionshose: Genitalpanik*; performanci 2005. gadā Gugenheima muzejā Ņujorkā atkārtoja Marina Abramoviča) māksliniece ietērpās īpaši pārveidotās biksēs, kurās tieši starp kājām bija izgriezts aptuveni desmit centimetru liels apaļš caurums, tādējādi publiski atsedzot vulvu. Turklāt māksliniece bija bruņojusies un rotaļīgi darbojās ar kalašņikovu. Šis darbs nepārprotami parāda sabiedrībā pastāvošu sievietes reducēšanu līdz seksuālam objektam, no vienas puses, un viņas potenciālo bīstamību un noslieci uz pašai aizsardzību, no otras puses. Izmantojot izgriezumu biksēs kā rāmi, māksliniece tieši norāda uz vienīgo interesanto sievietes daļu, kam

in the process of decodification towards a possible interpretation of the meaning. Aesthetics versus didactics, beauty versus understanding, a well-known dilemma which here probably has been decided in favour of the aesthetics of space and to the detriment of clarification of contents. The effect could be that the rich treasure of EXPORT’s archive, put on view to the public for the first time, cannot really be explored to its maximum, and that a deeper access to the interpretation of the artworks may have been made more difficult rather than easier.

The longer one goes through the exhibition and gets confronted with the complex questions the artist has been investigating for almost fifty years, the clearer and clearer it becomes that the creation of a pseudonym is an indispensable aspect of her artistic strategy. “VALIE EXPORT” doesn’t denote the individual Waltraud Lehner anymore, but the universal species “woman”; she turns into the personification of the female gender as such. The body of the artist becomes a metaphor for the internal and external condition of all women, their lack of power, their social position. Setting her body in scene, VALIE EXPORT translates political mechanisms and the gender-specific *status quo* into strongly eloquent, simple and clear images. Through these purified representations the artist questions dominant matters, without ever putting on blinkers such as ideologies, or fixed and inflexible mental attitudes. On the contrary. The huge merit of VALIE EXPORT compared to other fellow campaigners is, without any doubt, her enormous ability for subtle humour and self-irony: that’s why her works maintain a genius easiness, even though they treat quite heavy topics.

In the world famous performance *Aktionshose: Genitalpanik* (‘Action Pants: Genital Panic’) from 1969 (which was performed again by Marina Abramovic at the New York Guggenheim in 2005), the artist presents herself wearing specially elaborated jeans, from which she has cut out a round hole of about ten centimeters just between the legs, at the crotch where the vulva is exhibited in great evidence. The artist is armed with a Kalashnikov that she is tampering with. This action indicates in a quite immediate way the social reduction of women to being sexual objects, and on the other hand their potential dangerousness and disposition to self-defence: the only part that is of interest and must be functional are the genitals, which the artist exhibits very directly, “framed” by the cut out pants. That means, on the other hand, that all the other qualities such as intelligence, cultural level or professional abilities don’t have any social relevance, or rather they only play a role among the male part of society.

In the performance *Aus der Mappe der Hundigkeiten* (‘From the Portfolio of Doggedness’), 1968, VALIE EXPORT takes the artist and media theorist Peter Weibel – on all fours and tied to a leash – for a walk through the streets of Vienna. With this spectacular intervention in the public space, the artist underlines in a very efficient way her idea of men: they are similar to dogs, obsessed by animal instincts, barking and beating creatures, whose cultural interests are not very distant from the physical needs of the quadruped.

In the same year, the *Tapp und Tastkino* (‘Touch Cinema’) was produced, in which Miss EXPORT buckles to her upper body a box with two openings, through which men are allowed to touch her breasts for half a minute. For the artist, “The woman is a central matter of the film. But the film must get out of the cinema, to be brought to the people. That’s better than the usual products of

Sucht nach Export bis in die USA

WIRTSCHAFTS

Verstärkung der Exportkontrolle

Außenhandelsministerium will nach vor dem Sommer novelliert werden

Weniger Kurier d

Landr

IN DEN EXPORT. VERSICHERN. FINANZIEREN.

4. Februar 1983

Wiener Wirtschaft / Leasing - Werbung

Exportleasing erhöht die Absatzchancen

Für die Exporteure bedeutet der Anstieg des Exportes eine wesentliche Erweiterung der Absatzchancen. Durch den Export können die Produktionsanlagen besser ausgelastet werden. Dies führt zu einer Erhöhung der Stückzahl und damit zu einer Senkung der Stückpreise. Ein weiterer Vorteil des Exportes ist die Möglichkeit, die Absatzchancen zu erweitern und die Produktion zu diversifizieren. Dies ist besonders wichtig in Zeiten, in denen der heimische Markt gesättigt ist.

Leasing

Leasing ist eine flexible Form der Finanzierung, die es Unternehmen ermöglicht, ihre Produktionsanlagen zu modernisieren, ohne die hohen Kosten der Anschaffung zu tragen. Durch Leasing können die Unternehmen die Vorteile der neuesten Technologie nutzen, ohne die hohen Investitionen zu tätigen. Dies ist besonders vorteilhaft für Unternehmen, die in wettbewerbsintensiven Märkten tätig sind.

AVA-BANK: Alles aus einer Hand

AVA-BANK bietet eine umfassende Palette von Finanzdienstleistungen für Unternehmen. Von der Finanzierung der Produktion bis zur Finanzierung des Handels, AVA-BANK ist der Partner für alle finanziellen Bedürfnisse. Die Bank verfügt über ein erfahrenes Team von Experten, die Ihnen bei der Auswahl der besten Finanzierungsoptionen helfen können. AVA-BANK ist ein führender Anbieter von Exportfinanzierungsdienstleistungen in Österreich.

Information

4. Juli 1980

Exportförderung auch heuer geschäftspolitischer Schwerpunkt

Die Bundesregierung hat sich für die Förderung des Exports als geschäftspolitischer Schwerpunkt für das Jahr 1980 festgelegt. Dies ist ein Zeichen für die Bedeutung, die der Regierung für den Export als Motor für das Wirtschaftswachstum zukommt. Die Förderung des Exports wird durch verschiedene Maßnahmen unterstützt, darunter die Erleichterung der Exportverfahren, die Unterstützung bei der Suche nach neuen Absatzmärkten und die Finanzierung des Exports. Diese Maßnahmen sollen dazu beitragen, den Export zu steigern und die Wettbewerbsfähigkeit der österreichischen Wirtschaft zu stärken.

LANDR BANK EXPORT BANK

DER WIRTSCHAFTSTREIBENDE

Textilgewerbe: Erfolgreiche Umstrukturierung auf Export

Das Textilgewerbe hat sich erfolgreich umstrukturiert und den Export als zentralen Bestandteil seiner Geschäftstätigkeit etabliert. Dies ist ein Ergebnis der intensiven Zusammenarbeit zwischen den Unternehmen und den staatlichen Stellen. Durch die Umstrukturierung konnten die Unternehmen ihre Produktion auf den Export ausrichten und ihre Wettbewerbsfähigkeit auf dem internationalen Markt stärken. Dies hat zu einer erheblichen Steigerung der Exporte geführt und die Wirtschaftskraft des Textilgewerbes gestärkt.

Abgrenzungsprobleme verursachen große Rechtsunsicherheit

Die Abgrenzungsprobleme im Bereich des Exportes führen zu einer großen Rechtsunsicherheit für die Unternehmen. Dies ist ein Ergebnis der unterschiedlichen rechtlichen Regelungen in den verschiedenen Ländern. Die Unternehmen sind oft unsicher über die rechtlichen Anforderungen an den Export und die möglichen Konsequenzen von Verstößen. Dies führt zu hohen Kosten und Verzögerungen bei den Exporten. Es ist dringend erforderlich, dass die rechtlichen Regelungen harmonisiert werden, um die Rechtsunsicherheit zu beseitigen und den Export zu erleichtern.

Export soll wieder Stütze der deutschen Konjunktur werden

Die deutsche Regierung hat sich für die Förderung des Exports als Stütze der Konjunktur festgelegt. Dies ist ein Zeichen für die Bedeutung, die der Regierung für den Export als Motor für das Wirtschaftswachstum zukommt. Die Förderung des Exports wird durch verschiedene Maßnahmen unterstützt, darunter die Erleichterung der Exportverfahren, die Unterstützung bei der Suche nach neuen Absatzmärkten und die Finanzierung des Exports. Diese Maßnahmen sollen dazu beitragen, den Export zu steigern und die Wettbewerbsfähigkeit der deutschen Wirtschaft zu stärken.

19 mobiexport

19 mobiexport ist ein führender Anbieter von Exportfinanzierungsdienstleistungen in Österreich. Die Bank bietet eine umfassende Palette von Finanzdienstleistungen für Unternehmen, die in den internationalen Markt expandieren möchten. Von der Finanzierung der Produktion bis zur Finanzierung des Handels, 19 mobiexport ist der Partner für alle finanziellen Bedürfnisse. Die Bank verfügt über ein erfahrenes Team von Experten, die Ihnen bei der Auswahl der besten Finanzierungsoptionen helfen können.

Wirtschafts-MAGAZIN

Der Streit über das

Der Streit über das Thema des Exports hat zu einer intensiven Debatte geführt. Die verschiedenen Interessengruppen haben unterschiedliche Ansichten über die Bedeutung des Exports für die Wirtschaft geäußert. Dies hat zu einer Verunsicherung bei den Unternehmen geführt, die sich für den Export interessieren. Es ist dringend erforderlich, dass die Debatte beendet wird und eine klare Position für die Förderung des Exports gefunden wird.

Wirtschafts-MAGAZIN

„Exportwunder“

Die österreichische Wirtschaft hat ein „Exportwunder“ vollbracht. Die Exporte sind in den letzten Jahren stark gestiegen und haben die Wirtschaftskraft des Landes erheblich gestärkt. Dies ist ein Ergebnis der intensiven Zusammenarbeit zwischen den Unternehmen und den staatlichen Stellen. Die Förderung des Exports wird durch verschiedene Maßnahmen unterstützt, darunter die Erleichterung der Exportverfahren, die Unterstützung bei der Suche nach neuen Absatzmärkten und die Finanzierung des Exports. Diese Maßnahmen sollen dazu beitragen, den Export zu steigern und die Wettbewerbsfähigkeit der österreichischen Wirtschaft zu stärken.

4. April 1982

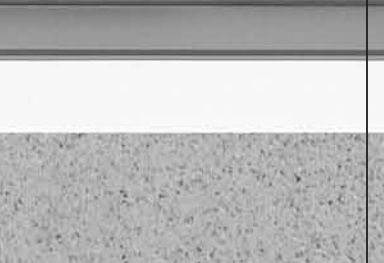
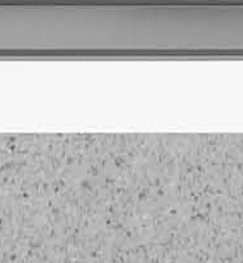
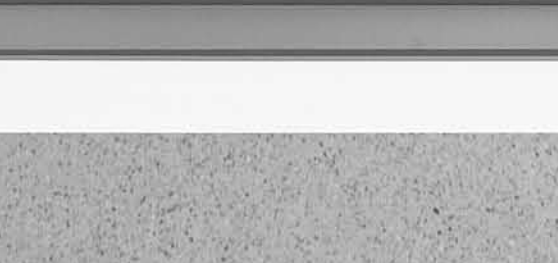
WOCHENPRESSE

MADE IN AUSTRIA

EXPORT REKORD

Die österreichische Wirtschaft hat einen Exportrekord erreicht. Die Exporte sind in den letzten Jahren stark gestiegen und haben die Wirtschaftskraft des Landes erheblich gestärkt. Dies ist ein Ergebnis der intensiven Zusammenarbeit zwischen den Unternehmen und den staatlichen Stellen. Die Förderung des Exports wird durch verschiedene Maßnahmen unterstützt, darunter die Erleichterung der Exportverfahren, die Unterstützung bei der Suche nach neuen Absatzmärkten und die Finanzierung des Exports. Diese Maßnahmen sollen dazu beitragen, den Export zu steigern und die Wettbewerbsfähigkeit der österreichischen Wirtschaft zu stärken.

EXPORTObjekte 1960-95

Wirtschaft aktuell

Wiener Wirtschaft

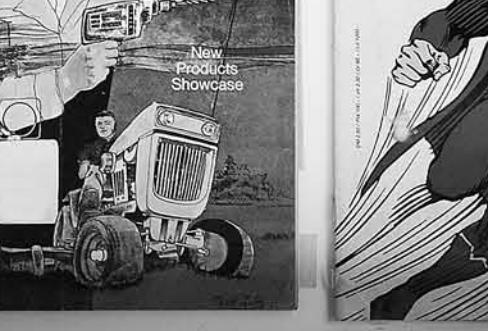
Die Regierung bricht Pakt Invest-Prämie verschlechtert

Die Regierung hat den Pakt zur Invest-Prämie gebrochen, was zu einer Verschlechterung der Investitionsbedingungen für die Unternehmen führt. Dies ist ein Rückschlag für die Wirtschaft, da die Investitionsprämie ein wichtiges Instrument zur Förderung der Investitionen war. Die Unternehmen sind nun gezwungen, ihre Investitionen zu reduzieren, was zu einer Verlangsamung des Wirtschaftswachstums führen wird. Es ist dringend erforderlich, dass die Regierung ihren Kurs korrigiert und den Pakt wieder einhält.

Wirtschaft aktuell

EU-Beitritt stimuliert Export

Der Beitritt Österreichs zur Europäischen Union wird den Export stark stimulieren. Dies ist ein großer Vorteil für die österreichische Wirtschaft, da die EU ein riesiger Markt mit hohen Standards ist. Die Unternehmen werden die Möglichkeit haben, ihre Produkte leichter auf dem europäischen Markt zu verkaufen und ihre Wettbewerbsfähigkeit zu stärken. Dies wird zu einer erheblichen Steigerung der Exporte führen und die Wirtschaftskraft des Landes stärken.

U-RICHTER IM STRESS

ZUKUNFT DER PENSIONEN

FENSTER ZUR URZEIT

jāfunkcionē, proti, ģenitālījām. Tādējādi tiek vēstīts, ka visas pārējās īpašības – inteliģence, kultūras līmenis vai profesionālās spējas – nav sociāli derīgas vai tām ir nozīme tikai vīriešu sabiedrībā.

1968. gada performancē “No sunības ceļakartes” (*Aus der Mappe der Hundigkeiten*) VALIE EXPORT ved saitē piesietu, četrpārus no metušos mākslinieku un mediju teorētiķi Pēteru Veibelu (*Peter Weibel*) pastaigā pa Vīnes ielām. Ar šo krāšņo iejaukšanos publiskajā telpā māksliniece ļoti efektīvi parāda savu redzējumu par vīriešiem, proti – viņi līdzinās suņiem, dzīvnieku instinktu pārņemti radījumiem, kuri rej un kož un kuru interese par kultūru daudz neatšķiras no četrkājaiņu fiziskajām vajadzībām.

Tajā pašā gadā veidotajā darbā “Pieskārienkino” (*Tapp und Tastkino*) VALIE EXPORT ķermeņa augšdaļai piestiprina kasti ar divām atverēm, kurās vīriešiem tiek ļauts iebāzt rokas un pusminūti pieskarties viņas krūtīm. Māksliniecesprāt, “sievietei filmā ir galvenā loma, taču filmai ir jāpamet kinoteātris, tā jāved pie cilvēkiem. Tā ir labāka par parastu komerciālā kino produktu. Komerciālās filmas piedāvā surogātus, bet mēs piedāvājam kaut ko īstu.”¹ Tāpat kā “Ģenitālās panikas” gadījumā, sabiedrības iekāres objekts tiek izstādīts publiskai apskatei, un tādējādi tiek ironiski uzsvērtas sievietes reducēšana līdz objektam, lai panāktu pilnīgi pretēju situāciju. Kad vīriešiem publiski jāparāda savas slēptās fantāzijas, pat ja tās ir “sabiedrībā akceptētas”, viņi reaģē, kaunīgi smeļoties un izrādot zināmu kautrīgumu.

Fotogrāfiju sērijā “Ķermeņkonfigurācijas” (*Bodyconfigurations*), kuras veidošana tiek turpināta kopš pagājušā gadsimta 70. gadiem, māksliniece integrē savu ķermeni publiskajā telpā, pielāgojot to vajadzīgajai formai. Atsevišķu fotogrāfiju nosaukumi ir ļoti daudznozīmīgi – “Iekļaušanās”, “Ievietošanās”, “Iekārtošanās”, “Pielāgošanās” (*Einkreisung, Einfügung, Einordnung, Einpassung*). Sieviete iekārtojas pastāvošajā kārtībā, pielāgojas sabiedrības noteikumiem un normām, paklausīgi iekļaujas savā lomā un pat nedomā pretoties.

1973. gada performancē “Hiperbulija” (*Hyperbulie*), kas Bregencas mākslas nama izstādē aplūkojama melnbaltā videodarbā, māksliniece kaila rāpo un ložņā šurpu turpu starp diviem elektrovadiem, ar seju un ķermeni arvien atduroties pret elektrisko ganu un saņemot elektrošoka triecienus. Šajā darbā sieviete salīdzināta ar govīm, kas ieslodzītas un par katru bēgšanas mēģinājumu tiek sodītas ar elektrošoku. Līdzīgi kā “Ģenitālajā panikā” un “Pieskārienkino”, sievietes loma tiek reducēta, uzskatot viņu par būtni, kam jāpilda re-produktīvās funkcijas.

Sāpes ir biežs temats VALIE EXPORT veiktajā izpētē, un tām ir svarīga loma iekšējā un ārējā prāta stāvokļa atainošanā. Sāpes rada ne tikai ārējas situācijas sabiedrībā, tās arī daļēji mīt pašā cilvēkā, viņa būtībā, un tās noved pie pazemojuma dažādos veidos. Pašsakropļošanās kā reakcija uz ārēju vardarbību. Par “nonākšanu pašam pie sevis” māksliniece norāda, ka “grieztiem brūcēm ķermenī vairs nav saistības ar mirstīgumu, tās atklāj mūsu pašu būtību, mūsu čaulas iekšējo apvalku, mūs pašus”².

Viena no šādā ziņā simboliskām fotogrāfijām ir “Mēs esam pašu gūstekņi” (*Wir sind Gefangene unserer Selbst*), kurā māksliniece redzama aiz melnu stieņu režģa. Apspiesti cilvēki paši veido apspiestības režīmu un pārņem tā varas mehānismus. Šo parādību atspoguļo arī darbs “Ķermeņa zīme” (*Body Sign*, 1970), kurā VALIE EXPORT uz augšstilba tiek ietetovēts zeķturis, kas ir sievietēm uzspiestās seksuālās pievilcības un skaistuma simbols. No otras puses, cilvēce ir kā “ēnu bokseris” (bokseris, kas cīnās ar iedomātu pretinieku). Tas

commercial film. The commercial films offer surrogates, we offer something real.”¹ Similarly as in *Genitalpanik*, the object of social desire is exhibited publicly and so the reduction of the female to an object is ironically underlined, in order to obtain the opposite of the situation. Men react with shame-filled laughter and demonstrate a certain shyness, exhibiting publicly their secret – even if “socially accepted” – fantasies.

In the photo series *Body Configurations*, which the artist has continued since the 1970s, she integrates her own body into the context of public space by adapting it to the given forms. The titles of the single photographs are quite meaningful: “Encirclement”, “Insertion”, “Fitting In” (*Einkreisung, Einfügung, Einordnung, Einpassung*). The woman wraps inserts herself into the existing order, adjusts herself to the laws and norms of society, fits streamlinedly into her role, without any resistance, ever.

In the body performance *Hyperbulie* (1973), from which the exhibition in Bregenz shows a black and white video, the artist crawls naked between two electrically charged wires, forward and backward, bumping regularly with the face and the body into the electric fence, being beaten at every touch with an electric shock. This time, women are compared with cows, imprisoned and punished at each attempt to escape by an electric shock. Evidently females are, similarly as in *Genitalpanik* or *Touch-Cinema*, brutally reduced to their function of reproduction.

Pain is a recurring subject in EXPORT’s investigations and plays an important role in the representation of internal and external states of mind. However, hurt is not only generated by external social situations, but in part integrated within our selves, in our being, and can bring us to forms of mortification. Self-mutilation as a reaction to external violence. About the “coming-to-one’s-self” of the experience of pain, the artist explains: “The cuts in the skin aren’t mortal anymore, but are openings to the intimate, to the innermost skin of the vessels, to ourselves.”²

One in this direction emblematic photograph is *We are prisoners of our own selves* (‘Wir sind Gefangene unserer Selbst’), where we see the artist behind some black bars. Oppressed people are – after that – a part of the system of oppression and internalize the mechanisms of power into themselves. Another example which demonstrates the same kind of functioning is *Body Sign Action* (1970), where VALIE EXPORT tattoos a garter into her thigh: a symbol of the dictate for females – to be sexy and beautiful. On the other hand, males are seen as shadow boxers, as *Splitscreen-Solipsismus* demonstrates so well: on the wall beside the corner, the artist mounts a mirror which redoubles the picture of the boxer on the other side. That means the boxer is fighting against himself, against his own mirror image, in reality against a mirage.

In later years, VALIE EXPORT’s creation has evolved more and more in the direction of weighty existential topics, and where violence against one’s own body reflects the extrinsic violence of power. In the film *...Remote...Remote...* from 1973, EXPORT scrapes at her fingers with a cutter and then immerses her bloody hands in a milk bath. Often, the effect of power is represented by the duplication of the picture (*...Remote...Remote...*) or by false mirroring, and with this, the artist divides the world in two parts: one of actors and the other of victims. In the feature *Invisible Adversaries* (‘Der unsichtbare Gegner’) from the year 1976, the main protagonist believes in the existence of the Hyksos, aliens that occupy the human brain

Skati no VALIE EXPORT izstādes *Archive*. Bregencas mākslas nams / Views from the VALIE EXPORT’s exhibition *Archive*. Kunsthaus Bregenz 2011

(46–49) Foto / Photo: Markus Tretter
Foto no publicitātes materiāliem /
Publicity photos

Skats no VALIE EXPORT darbnīcas. Mākslinieces arhīvs /
View from VALIE EXPORT's studio. The archive of the artist
2011

Foto / Photo: Rudolf Sagmeister
Foto no publicitātes materiāliem /
Publicity photos

labi atainots darbā *Splitscreen-Solipsismus* – māksliniece telpas stūrī pie sienas piestiprina spoguļi, kas parāda uz blakus sienas redzamo boksera tēlu spoguļattēlā, tādējādi bokseris cīnās pats ar sevi, ar savu spoguļattēlu, faktiski ar mirāžu.

Vēlākajos gados VALIE EXPORT daiļradē arvien vairāk parādās smagi, eksistenciāli temati, varas istenotū ārēju vardarbību atspoguļojot kā vardarbību pret savu ķermeni. 1973. gada filmā “...Tālu... Tālu...” (...Remote...Remote...) viņa ar nazi savaino pirkstus un iegremdē asiņainās rokas piena vannā. Varas iedarbība tiek parādīta, dubultojojot attēlu (“...Tālu...Tālu...”) vai mānīgu spoguļattēlu, un tādējādi māksliniece sadala pasauli divās daļās – aktieros un upuros. 1976. gada darbā “Neredzamais pretinieks” (*Der unsichtbare Gegner*) galvenais varonis tic, ka pastāv *Hyksos* – citplanētieši, kas pārņem cilvēku smadzenes un manipulē ar cilvēci. Šādas manipulēšanas sekas ir atpazīstamas dīvainās parādībās, piemēram, Anna krāso lūpas tikai spoguļattēlā, savukārt “istā” aktrise lūkojas pavisam citā virzienā, būdama pazudusi pašas domās un kļūdama par pašas inertuma gūstekni. Māksliniece ar vizuālu pāreju palīdzību izceļ arī pasaules dubultošanos jeb pat tās sabrukumu. Melnbaltās fotogrāfijās ieraugāmi īsti sieviešu ķermeņi (t. i., krāsās), citās fotogrāfijās redzamas pārveidotas renesanses meistarū Pjēro della Frančeskas, Botičelli un Mikelandželo gleznas, un abas versijas tiek projicētas viena virs otras. Sieviete kā Madonna, idealizēta nevainības aina. Tomēr realitāte ir citāda. Mūsu ķermeņi tiek spīdzināti un ievainoti,

and manipulate mankind from there. The effect of this manipulation is made visible by strange things happening, such as, for instance, Anna applying her lipstick only in the reflection of the mirror, while the “real” actress points her gaze in a completely different direction, lost in her thoughts, a prisoner in her total inertness. The doubling of the world or rather its falling apart is pointed out, too, by visual transitions. Real – coloured – female bodies lie on black and white photographs; Renaissance paintings (Piero della Francesca, Botticelli, Michelangelo) are reinterpreted in photography and the two versions projected one over the other. Woman as Madonna, an idealised picture of virginity. But the reality is different. Our bodies are tortured and injured, our mind tormented and ridden by fears. Anna dreams – physically in her bed, with skates on her feet – that she’s walking through the city – still wearing skates – in a regular, loud rhythm, step after step. At a certain point, she will cut her thigh with the blades in an unbearably long-lasting scene, and finally we see her skates from a very near point of view, turning pirouettes in eternal circles and carving blood red roundabouts in the white ice.

“The power of the impotent is the silence” (“Die Macht der Ohnmächtigen ist das Schweigen”), a voice offscreen exclaims in *Invisible Adversaries*, but VALIE EXPORT won’t be silent, even if she doesn’t talk much. Her language is the picture, she speaks with memorable depictions of powerful situations, which describe – as a metaphor – existing facts to denounce.

mūsu prāti tiek mocīti un ir baiju mākti. Anna atrodas gultā ar slidām kājās un sapņo, ka viņa iet pa pilsētu – ar slidām kājās, soli pa solim klausīnot soļus noteiktā, skaļā ritmā. Pēkšņi viņa sagriež augšstilbu ar slidu asmeņiem. Tas tiek rādīts neciešami ilgi, un galu galā skatītājs tuvplānā redz viņas slidas, kas griežas nebeidzamās apļveida piruetēs, uz baltā ledus veidojot asinssarkanus apļus.

Balss darbā “Neredzamais pretinieks” vēsta, ka “bezpēcīgo vara ir klusēšana” (*Die Macht der Ohnmächtigen ist das Schweigen*), taču VALIE EXPORT nevar klusēt, pat būdama mazrunīga. Viņas valoda ir attēls un to ievērojamo situāciju neaizmirstams atainojums, kurās metaforiski atspoguļojas sabiedrībā nosodāmās attiecības.

Realitāte ir vismaz divējāda, taču, lai mūsu pasaulē kļūtu par sievieti, nepietiek ar fantāzijām, mānīgiem spoguļattēliem, pārejām, pielāgošanos un “ēnu boksu”. Mūsu uztvere ir daudzveidīgāka sistēma – mūsu ķermeņi ir trīsdimensionāli un spēj “redzēt” visos virzienos, proti: priekšā, aizmugurē, augšup un lejup. Darbā “Papildinošās nobīdes” (*Adjungierte Dislokationen*) – laikā no 1970. līdz 1979. gadam tapušajā instalācijā ar trim filmu projekcijām – konceptuālā māksliniece pārvietojas sabiedriskās vietās ar divām filmēšanas kamerām (pa vienai uz vēdera un muguras), kustinot ķermeņa augšdaļu turp un atpakaļ. Trīs projekcijas ļauj skatītājam vērot vienu un to pašu kustību trīs variantos un no trim skatpunktiem vienlaicīgi – pirmā ataino VALIE EXPORT pārvietojamies ar divām ķermeņiem piestiprinātām kamerām, bet divas zemāk novietotas mazāka mēroga projekcijas rāda ar kamerām filmēto materiālu. Pārsteidzošākais ir tas, ka šīs trīs projekcijas ir pilnīgi atšķirīgas un šķiet nesaistītas gan attiecībā uz estētiku, gan ieraugāmajiem objektiem. Šķiet, ka tās ir nobīdītas laikā un telpā un kopā veido izteiktu vizuālu pretrunu. Austriešu māksliniece pārliecinoši parāda, ka, ja vien ir acu pāri vērošanai vai – vēl labāk – kameras filmēšanai, pastāv nevis viena, bet neskaitāmas realitātes.

VALIE EXPORT aicina mūs mācīties, kā rīkoties daudzo realitāšu gadījumā, neizskaužot visas pretrunas. 1994. gada instalācijā “Saskares attēlu fragmenti” (*Fragmente der Bilder einer Berührung*), kas aizņem visu otro stāvu izstādē Bregencas mākslas namā, ieslēgtās elektriskās lampas tiek cikliski iegremdētas stikla glāzēs ar pienu, ūdeni un eļļu un vilktas ārā no tām kā urbjtornis. Elektroenerģija nonāk tiešā saskarē ar trim cilvēka izdzīvošanai svarīgākajiem šķidrumiem, un kā par brīnumu divi niknākie ienaidnieki – elektroenerģija un šķidrums – sadzīvo viens ar otru bez grūtībām.

Agrīnajos VALIE EXPORT darbos atklātā un kontrastiem bagātā veidā tika atainotas sociālās atšķirības un uzsvērta to esamība, tomēr vēlāk viņa, šķiet, kopumā kļuvusi samiernieciskāka. No otras puses, kaut gan pretrunīgās daļas iemācījušās līdzāspastāvēt un dažādie elementi – mijiedarboties, Valtrauda Lēnere nav zaudējusi ne kripatas no uztverīgās uzmanības, precīzas novērošanas spējām un saspringtā radikālisma. Tagad viņa tikai glezno, izvairoties lietot melnos un baltos toņus, toties arvien vairāk izmantojot pelēko toņu paleti. Un tā ir labi.

No angļu valodas tulkojis Jānis Anišs

- 1 Cit. no: Peter Hajek: von Film zu Film. *Kurier*, 1968, 12. Nov.
- 2 Dokumentācija par Austrijas dalību 1980. gada Venēcijas biennālē.

Reality is double, at least, but worlds of fantasy, false mirroring, transitions, adaptations and shadow-boxing aren’t enough to understand the world around us. Our perception must be thought of as a multiple system: our body is tridimensional and able to “see” in all directions: in front, behind, upwards and downwards. In *Adjungierte Dislokationen* (‘Adjoined Dislocations’), an installation with three film projections produced between 1970 and 1979, the conceptual artist moves with two film cameras (one on the belly, the other on the back) through the public space, moving her top forwards and backwards. During the triple projection, observers see the same movement at the same time in three different versions and points of view: the first picture shows VALIE EXPORT walking around with the two cameras attached to her body and beside it, in a smaller size, are projected the two results of the two cameras she carried with her. The stupefying effect of this installation is that the three pictures are totally different and don’t seem to have anything in common, neither the aesthetics nor the subjects they present to be seen. They seem dislocated in time and space, and in this way create a strong visual contradiction. The Austrian artist demonstrates here, in a convincing way, that there is not one reality, but countless realities, as many as there are pairs of eyes able to see – or better – cameras to be pointed!

VALIE EXPORT invites us to learn how to deal with our multiple reality, without necessarily eradicating all the contradictions. In her room-filling installation *Fragmente der Bilder einer Berührung* (‘Fragments of pictures of contact’, 1994), which occupies the whole second floor in the exhibition in Bregenz, burning electric lamps are immersed in glass bottles containing milk, water or oil, reminiscent of the rhythm of a derrick, moving regularly up and down. Electric power comes here in direct contact with three of the most essential liquids for human survival: surprisingly, the two spider enemies – electric power and liquids – seem to function together without any problem.

While in the earlier works the social differences have been evidenced in their most naked and strongest contrasts, and have been – by doing so – heavily underlined, VALIE EXPORT over time seems to have gradually become more conciliatory. But even if the contradictory parts have learnt to coexist, and the different elements have learnt to interact, Waltraud Lehner hasn’t lost anything of her acute attention, precise observation and tense radicality. She just paints now, except in black and white, more and more also with the whole range of gray tones. And that’s okay like this.

- 1 From: Peter Hajek: von Film zu Film, ‘Kurier’, 12 November 1968
- 2 Documentation on Austria’s participation in the Venice Biennale, 1980